

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

Juoigan ja muitaleapmi 1

10 oahppočuoggá

1. OAHPPPOVTTADAGA NAMMA

Sámegillii: Juoigan ja muitaleapmi 1
Dárogillii: Joik og fortellerkunst 1
Eangalasingillii: Joik and storytelling 1

2. OPPALAŠ DIEĐUT OAHPU BIRRA

OAHPPPOVTTADAGA KODA: SAM 140

VIIDODAT: 10 oč /ECTS credits

OAHPU LÁGIDEAPMI: Dábálaččat luohkkálatnjaoahpahussan Sámi allaskuvllas Guovdageainnus.

3. OAHPPROGRÁMMA GULLEVAŠVUOHTA

Válljenfága Sámegeiela ja sámi girjjálašvuoda bachelorprográmmas.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábalaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja duodaštuvvon sámegeiela máhttu.

Sisabeassanvuodđu sáhtta leat juogo oppalaš lohangelbbolašvuhta (čadahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje realangelbbolašvuhta. Sámegeiela gáibádusa sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegeiella 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje guhkes amasgielladutkkus ja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje odđáigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegeiloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegeiela gáibádusa sáhtta maid deavdit sámegeiela lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuhta man dási gelbbolašvuhta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

5. OAHPAHUSGIELLA

Dábálaččat davvisámegeiella.

6. SISDOALLU

Oahppoollisvuhta addá vuodđo- ja guovddášdieđuid golbma váldeoasis mas studeanttat ovtas earáiguin ovdánahttet juoigan -ja muitalanmáhtuset. Oahppoovttadat lea vuosttáš oassi 30 oahppočuoggá ollisvuodas, ja dat sisttisoallá dáid váldeoosiid:

- Juoigan
- Muitaleapmi
- Ovdanbuktin/drámá

Oassefáttáid deattuheapmi sáhtta rievdat jagis jahkái.

7. OAHPPANJOKSOSAT

Studeanta olaha čuovvovaš oahppanjoksosiid:

Máhttu ja diehtu:

Studeanta galgá

- dovdat sierra guovlluid luhtešlájaid ja juoigansuopmaniid
- dovdat luođi ja muitaleami doaimma ja sajadaga sámii servodagain
- dovddiidit fágasuorgái guoski čállon ja máidnasiid gálduide
- dovddiidit muhtun árktalaš álgoálbmogiid máidnasiid, muitalusaid ja šuoŋaid hárrái
- oažžut dihtosii fágasuorggi dutkan- ja ovdánahttinbargguid

Gálggat:

Studeanta galgá

- máhttit muitalit ja guorahallat muhtun sámii máidnasiid ja muitalusaid doaimma
- máhttit juoigat, guorahallat ja árvoštallat dihto luđiid ráhkadusa
- oahppat jietnageavaheami ja lihkaheami juoigama oktavuodas ja jietnastudio geavaheami
- oahppat eallásit juoigat ja muitalit, dramátiseret.

Oppalaš gelbbolašvuohta:

Studeanta galgá

- dovdat luođi šuoŋalaš ja estehtalaš beliid váldoosiid
- máhttit ovdanbidjat guovddáš gažaldagaid ja searvat dáid ságasteapmái fágalaš guorahallama vuodul
- máhttit plánet-, láchit ja jođihit juoigan ja muitalandilálašvuodaid
- dovdat relevánta fága- ja ámmátehtalaš čuoilmmaid

8. OAHPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Juoigan ja muitaleami oahppoovttadaga oahppan- ja oahpahušvuohkin leat logaldallamat, ságastallamat, juoigan- ja muitalanhárrjehusat, njálmmálaš ovdanbuktimat ja smávit dutkanhárrjehusat.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENII

Bargogáibádussan leat čuovvovaš barggut:

1. Studeantajoavku čađaha smávit dutkanbarggoža mas leat dát oasis:
 - muitalusa/luođi bádden ja/dahje čállin
 - muitalusa/luođi guorahallan ja árvoštallan
 - dutkanbarggoža bohtosiid njálmmálaš ovdanbuktin
2. Studeanta hárrjehallá ja ovdanbukta moadde luođi ja muitalusa (iežas válljejuvvon luođit ja muitalusat)

Barggut árvoštallojit dohkálaš/ ii dohkálaš. Fágaoahpaheaddji dohkkeha bargguid ja oassálastimiid, mat leat dasto eaktun beassat eksámenii.

10. EKSÁMEN

Njálmmálaš oktagaslaš eksámen (20 min.) studeantta válljejuvvon luđiid ja muitalusaid vuodul ja lohkanmeari vuodul.

Eksámen árvvoštallojuvvo bustávvaárvosániiguin (A-F).

11. LEA GO PRIVATISTTAIN VEJOLAŠ VÁLDIT DÁN FÁGA/FÁTTÁ

Privatisttain ii leat vejolašvuohta váldit oahpu. Geahča muđui U/A lága § 3-8 (2).

12. KVALITEHTASIHKKARASTIN

Čjuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii, ja makkár vejolašvuođat/geatnegasvuođat studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágaraportta vuodul.

13. LOHKANMEARRI

Teoriját ja duogášteavsttat

Gaski, Harald (1991): ... *nu gárvvis girdilit*. Davvi Girji, Kárášjohka. 29–36, 115 – 126 (20 s.)

1998: Cafe Boddu 3

Gaup, Ánte Mihkkal 1995: Olbmo musihkalaš gákti – luhtebidjama birra. Essayčoakkáldat 2: cafe Boddu. Davvi Girji O.S. Kárášjohka. 73-92 (19.s)

– 2003: Luohtemáilmmi árvvut. – Doaim. Eriksen, Edel Hætta, Árvokommišuvdna. Árvvut – Árvo – Vierhtie – Samiske verdier. Davvi Girji. Kárášjohka. S. 41 – 46 (5 s.)

– 2015: Biegga buktá, bieggá doalvu. – Sámis 19-20/2015.

<http://samifaga.org/samis/samis19-20/files/assets/basic-html/page-1.html> 22–27 (6 s.)

– 2016: Harald dat 4. Luohti . Riepmo- ja árgabeaičála. – Sámis 21/2016.

<http://samifaga.org/samis/samis21/files/assets/basic-html/page-1.html#> 6–9. (4 s.)

Gaup, Káren Elle 2010: Sámi árbevierut ja kultuvra. – Sámis 6-7/2010.

<http://www.samifaga.org/govat/doc/samis67.pdf> 54–61. (17 s.)

Hirvasvuopio-Laiti, Annukka 2012: *Luohti ja dálá sámemusihkka*. Sámi allaskuvla, Guovdageaidnu. (28 s.). <https://samas.brage.unit.no/samas-xmlui/bitstream/handle/11250/177043/Annukka%20Hirvasvuopio-Laiti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<https://samas.brage.unit.no/samas-xmlui/bitstream/handle/11250/177043/Annukka%20Hirvasvuopio-Laiti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hirvonen, Vuokko 2009: Juoiggus uksan sámi girjjálašvuhtii – bálggis gillii, identitehtii ja iešárvui.

Sámi Dieđalaš Áigečála 1–2. Sámi allaskuvla, Guovdageaidnu; Romssa universitehta

Kuokkanen, Rauna 2000: Eamiálbmogiid muitalusat. – Doaim. Irene Piippola. Girjin. Näkökulmia

saamelaiskirjallisuuteen. Oaidninvuogit sámi girjjálašvuođas. Lapin maakuntakirjasto, Rovaniemi;

Kustannus-Putsi, Inari, 20–30. (11 s.)

- Sergejeva, Jelena 1995: Bivdimin gollečoarvvat gotti – Guoládaga sámiid álbmotdikten. – *café Boddu. Essayčoakkáldat 2*. Doaimm. Harald Gaski ja Jon Trygve Solbakk. Davvi Girji OS, Kárášjohka. 36–44. (19 s.)
- Utsi, Mai Britt (1998): Njálmmálaš árbevierut álbmoga vuoiŋŋalašeallima govvideaddjin – erenoamážit gufihtarárbevierru. – *café Boddu. Essayčoakkáldat 3*. Doaimm. Harald Gaski ja Jon Trygve Solbakk. Davvi Girji OS, Kárášjohka. 92–111. (9 s.)
- 2009: “Ja luodis dat álgá...” – muitalus luodi saji birra Sámi allaskuvllas. Doaim. Keskitalo, Nystad, Pettersen. Sámi oahpahus – Sámi dutkan – Sámi ásahus. Sámi allaskuvla 20 jagi. (5 s.)
- Valkeapää; Nils Aslak 1984: *Ett sätt at lugna renar*, Cafe Existens nr. 24.

Girjjálašvuohta – teavsttat (válljejuvvon oasis ovttasráđiid fágaoahpaheddjiin)

- Larsen, Anders 2014 [1949]: “Mearrasámiid birra” - ja eará čállosat. “Om sjøsamene” – og andre skrifter. (Doaim./Red.) Ivar Bjørklund & Harald Gaski. ČálliidLágádus – ForfatternesForlag – Authors`Publisher. Karasjok.
- Qvigstad 1927: *Lappiske eventyr og sagn*. I-V. ISK. Oslo.
- Turi, Johan (1987): *Muitalus sámiid birra*. Sámi Girjjit, Johkamohkki.
- Skaltje, Maj-Lis 2005: *Luondu juoiggaha*. DAT. Guovdageaidnu.